Narodne priče sa sjevera.

Naklada knjižare Mirka Breyera u Zagrebu.

27163

M. Dujmović
Mica

STRANICE 31-32 DJELOMIČNO
ISTRGNUTE

366.

Dobromu našem Ličanu
šalje
Nona

Narodne priče sa sjevera.

...

Sa 6 slika u bojama.

Naklada knjižare Mirka Breyera u Zagrebu.

HRVATSKA KNJIŽARA
G. ŠIKIĆ, Rieka
ulica L. Kossuth br. 9.

TISAK ANTUNA SCHOLZA U ZAGREBU.

Sadržaj.

	Strana
1. Poklon morskoga kralja	1
2. Mlin, što na dnu mora melje	13
3. Jare-djevojka	19
4. Čovjek u vučjoj koži	27
5. Tri mača	41
6. Kako su momci naišli na šumske duhove	55

Poklon morskoga kralja.

Bijaše jednom ribar, a ime mu bilo Laksmate. Živio je uz veliko more, a i gdje da živi? Ribar je imao ženu, a ime joj bilo Laksmaja, a i kako da se zove? Zimu su zimovali u malenoj kolibi uz morski žal, a ljeti bi otplovili do crvene pećine na moru i tamo ostali do zime. Tu su imali još manju kolibicu s drvenim zasunom, bának od kitove kosti, a na krovu stup za zastavu i vjetrulju. Pećina se zvala Aktole, a nije bila veća od trga u malome gradu. Rasao je tu mali jasen i četiri jalšova grma. Bog zna, kako je ovo bilje došlo na tu pećinu. Možda zimi poplavom. Osim toga je tu rasla kao baršun mekana trava, nekoliko prutova trske, dvije uvenule biljke, visoka crvenocvjeta vrba i jedan lijepi bijeli cvjetić. Osobitost su bila tri grmečka drobnjaka, što ih je Laksmaja zasadila u maloj provali, sa sjevera zaštitila kamenim zidom, a s južne je strane slobodno dopiralo sunce. Nije drobnjaka bilo mnogo, ali za Laksmaju dosta.

Lovili su u proljeće lososе, u ljeto sleđeve, u jesen smuđeve. Za lijepa vremena i povoljna vjetra prodavali bi subotom svježe ribe u gradu, a u nedjelju bi išli u crkvu. Često je bivalo, da su po nekoliko tjedana morali ostati na pećini Aktole

sami, ne videći ništa do svoga maloga psa, kome nadjenuše ponosno ime »knez«, do svojih biljka, grmlja, cvjetića, trske i svijetloplavih talasa. Pećina Aktole bijaše daleko od obale, a na milje unaokolo nije bilo zelena otoka ni ljudskoga stana, samo je gdjegdje virio šiljak pećine kao što je i Aktole, o koju pljuskaše more dan i noć.

Laksmate i Laksmaja bijahu skromni i radini ljudi, živeći zadovoljno i veselo s knezom u sirotinjskoj svojoj kolibi, a smatrali bi se bogatašima, kad bi mogli toliko bačava sleđeva nasoliti, da bi im dostajalo za cijelu zimu i da još malko preostane na duhan za lulu Laksmatovu i na nekoliko funti kave za njegovu ženu, a i na cikoriju zaradi boljega teka. Osim toga su imali kruha, maslaca, ribâ, bačvicu domaćega piva i nekoliko lonaca kisela mlijeka, pa kud ćeš više?

Sve bi bilo kako valja, da nije Laksmaju mučila tajna želja, koja joj nije dala mira ni pokoja. Cijelu je godinu sebi trla glavu, godinu za godinom, kako da se obogate, da uzmognu kupiti sebi kravu.

— A što ćeš s kravom? — pitao ju Laksmate. — Krava ne može da daleko pliva, ne može stati u naš čamac, da je prenesemo na naš otok, a nemamo ni krme za nju.

— Imamo četiri jasena i šesnaest prutova trske, — odgovorila bi Laksmaja.

— Dabome, — nasmijao bi se Laksmate, — imamo i drobnjaka, mogla bi je drobnjakom hraniti.

— Možda bi htjela jesti sleđeve — žena će — i knez ždere ribe.

— To bih rado vidio! — reče Laksmate. — Skupo bi nas stala, kad bismo je sleđevima hranili. S našim knezom

još kojekako, on se zadovolji onim, što ostane kad solimo ribe. Izbij ti sebi kravu iz glave, majčice, i zadovolji se onim, što imamo.

Laksmaja uzdahne. Uviđala je, da muž ima pravo, ali nikako da pregori svoju želju. Staro joj kiselo mlijeko nije prijalo, želeći vrhnja u kavi; mislila je, da je najveća sreća na svijetu slatko vrhnje i svježe kiselo mlijeko.

Jednom, dok su uz more spremali sleđeve za soljenje, zalaje knez i doskora ugledaše lijepo bojadisanu lađu na jedra, a u njoj tri mladića, kako jedre prema pećini. Mladići su bili đaci na izletu i tražili su, gdje da se malko okrijepe.

— Daj nam malo svježega kiseloga mlijeka, majčice, — zovnuše oni.

— Da, kad bih imala, — uzdahne Laksmaja.

— Onda barem lonac slatkoga mlijeka, — rekoše đaci, — ali s vrhnjem!

— Da, da imam! — uzdahne starica još dublje.

— Zar nemate kravu?

Laksmaja zašuti, srce joj se stisne i odgovori na bolno pitanje:

— Krave nemamo, već ako želite dobroga, sušenoga sleđa?

— Dobro, dakle sušenoga sleđa, — rekoše đaci, sjedoše na kormilo, zapale lule, dok je Laksmate objesila pedeset sleđeva, da se suše.

— Kako se zove ova pećina? — zapita jedan.

— Aktole, — odgovori starac.

— Što vam fali, kad prebivate na dvoru morskoga kralja?

Laksmate nije razumio. Nikada nije ništa čitao, pa nije znao za morske bogove naših starih. Đaci mu rastumačiše.

— Akti, — rekoše, — moćan je kralj, a prebiva u svom dvoru nedaleko od Aktole na dnu mora i ima mnogo najskupocjenija blaga. Vlada nad svim ribama, koje se na morskom dnu hrane morskom travom. Koga zavoli Akti, taj brzo obogati, ali mora se čuvati, da ga ne razljuti, jer je Akti srdit i razdražljiv. Radi kamečka, što ga čovjek baci u more, rasrdi se i otme sve svoje darove natrag. Uzburka more i nesretnoga ribara povuče u dubinu. Kod njega su prekrasne djevojke, one nose njegovoj ženi, kraljici, povlaku, češljaju joj kosu i prisluškuju u trski, kada tko svira . . .

— O, vodenjak! — reče Laksmate.. — Jeste li vi, gospodo, sve to vidjeli?

— Kao da smo vidjeli, — rekoše đaci, — tako piše u knjizi, a što u knjizi piše, istina je.

— Dabome, — reče Laksmate porugljivo. — Jučer je trebalo biti lijepo vrijeme, jer tako piše u kalendaru, a bio je vjetar i lijevalo je kao iz kabla.

— Kalendar ima pravo da laže i to je pravo napisano, zato mora biti istina — nasmijaše se đaci.

Laksmate zaklima ne vjerujući glavom. Sleđevi su bili gotovi, đaci ih se gladni latiše, a kneza počastiše hladnin pečenjem, što su ga ponijeli sa sobom. Knez je zadovoljno sjedio na stražnjim nogama i režao kao kad mačka prede. Đaci plate Laksmatu sjajnu srebrnu marku i dadoše mu, da napuni svoju lulu njihovim finim duhanom. Laksmate natrpa lulu tako, da se raspala. Mladići zahvale na jelu i odjedre na veliku žalost psa, koji je tužno na obali sjedio i gledao za njima sve dok se i komadić bijeloga jedra na plavom moru vidio.

Laksmaja ne reče ni riječi, već samo razmišljavaše. Imala je dobre uši i nije joj nijedna rječca izbjegla, što su govorili o morskom kralju Akti. To bi lijepo bilo, kad bih mogla svakoga jutra i večera musti lijepu kravicu! Tako sretna ne ću nikada biti!

— Našto misliš? — zapita Laksmate.

— Ni našto, — odgovori starica. Ali ona je mislila na neke stare čarobnjačke pjesme, što ih je u djetinjstvu čula od nekog starog bogalja, koji je umio domamiti ribarima dobru lovinu.

— Da pokušam? — pomisli ona.

*

Bilo je subotnje veče, a Laksmate u subotu naveče nije bacao mreže, jer je znao, da se subotnja noć mora svetkovati. Kad se smračilo, reče mu starica:

— Večeras ćemo bacati mreže.

— Ne, — odvrati Laksmate, — ne ćemo. Lov na subotnje veče ne nosi blagoslova.

— Noćas je bila bura, a mi smo tako malo nalovili, — primijeti starica. — Sada je more glatko kao zrcalo, a kod toga vjetra dolazi mnogo sleđeva k obali.

— Ali na sjevero-zapadu se crveni, a knez je danas pasao travu, — reče Laksmate.

— Možda je popasao moj drobnjak? — klikne starica.

— Nije, ali će sutra uzoru biti vjetar, — odgovori Laksmate.

— Cuj, — reče starica, — postavit ćemo mrežu i jamačno ćemo moći dopuniti onu napolak punu bačvu. Ne će biti dobro, ako je još duže ostavimo otvorenu.

Starac se dade nagovoriti i krene čamcem s mrežom na more. Kad su došli do mjesta, gdje je najdublje, uze Laksmaja pjevuckati stare pjesme mijenjajući riječi, kako joj srce željelo.

„Akti, ti moćni, s dugačkom bradom,
„Akti, ti kralju morskih dubina,
„Toliko imaš bogatog blaga,
„Tebi su ribe morske pokorne,
„Čisti se biseri morski bez mrlje
„Skupljaju dole u tvome dvoru,
„Lijepe debele krave morske
„Hrane se tvojom morskom travom . . .“

— Sto to gunđaš? — zapita starac.

— Pala mi na pamet neka stara pjesma, — odgovori starica i zapjeva glasnije:

„Najmoćniji morski vladaru,
„Ne želi srce moje zlata,
„Ni tvojih dragih bisera,
„Ne želi srce moje srebra,
„Dva jesu dva, a jedno jedno,
„Vladaru morski, kravu želim
„A platit ću ti za to blagom:
„Zlatom sunčanim i srebrom mjeseca.“

— To je glupa pjesma, — reče Laksmate. — Sto može čovjek tražiti od mora osim ribâ? Ne valja takve pjesme pjevati uoči nedjelje.

Starica se kao pričini da ne čuje i pjevaše dalje, sve dok su bili nad dubinom. Laksmate je više nije htio da sluša, sjedaše veslajući i misleći na svoju razlupanu lulu i na lijepi, fini duhan. Tako stigoše kući i pođoše na počinak.

Laksmate i Laksmaja ležahu, ali im san ne htjede zaklopiti vjeđâ. Starac mišljaše, kako se ogriješio o nedjelju, a ona je mislila na Aktijeve krave.

Poslije ponoći sjedne starac u postelji i reče:

— Čuješ li štogod?

— Ne čujem, — odgovori starica.

— Vjetrulja je zaškripala. Evo bure, moramo spremit mreže.

Ustanu. Ljetna noć bijaše tamna kao da je bilo u listopadu, vjetrulja škripaše, a bura je bjesnila. Kad izađoše, bijelilo se more u mračnoj noći kao da je padao snijeg, a pjena je prskala preko krova njihove kolibe.

Takve noći nijesu još doživjeli. Laksmate i Laksmaja stadoše zapanjeni i moradoše se prihvatiti dovratnika, jer im je pjena prskala u lice.

— Jesam li rekao, da ne valja ribariti uoči nedjelje? — progunđa Laksmate, a žena mu se ukoči od straha, zaboravivši posve na Aktijeve krave. Ne mogoše ništa, pa se povratiše u kolibu. Od umora ipak usnuše i spavali su tako tvrdo, kao da bijesno more ne buči oko samotne njihove pećine.

Kad su se probudili ujutro, bilo je sunce visoko na nebu, bura se stišala, a samo su visoki talasi pljuskali o crvenu pećinu sjajući se u sunčanom svjetlu.

— Ah, što je to? — klikne starica gledajući na vrata

— Kao da je kakav ogroman morski pas, — reče Laksmate.

— Zaboga, ta to je krava! — klikne Laksmaja.

I zbilja je bila krava, lijepa, crvena krava najplemenitije pasmine, zdrava i debela. O takvoj ni sanjala nije. Šetala se uz obalu gore i dole, a ono malo trave nije ni dirnula, kao da prezire tu bijednu hranu. Laksmate ne htjede vjerovati svojim očima. Ali krava je to doista bila, prava krava, kako se odmah vidjelo, kad ju je žena uzela musti i najtečnijim mlijekom napunila sve sudove i sve spreme za vodu. Badava je Laksmate lupao glavu, kako je krava došla i pođe da potraži svoju izgubljenu mrežu. Nije dugo potrajalo i on je nađe punu ribâ uz obalu.

— Lijepo je, da imamo kravu, — reče Laksmate vadeći ribe, — ali čim ćemo je hraniti?

— Već će se naći čime, — reče starica, a krava je sama našla sebi hrane. Zašla bi u vodu i pasla morsku travu, što je rasla na pijesku uz obalu i tako ostade uvijek jedra i debela. Starica ju je veoma voljela, samo je knez na nju lajao, jer je u njoj vidio svoga takmaca.

Od onoga dana bilo je na pećini obilje mlijeka i vrhnja. Sve su mreže bile uvijek pune ribâ. Laksmate i Laksmaja se ugojiše i bijahu dan na dan sve bogatiji, jer je starica pravila mnogo maslaca, a starac uzme sebi dva pomoćnika, pa se bavio ribarstvom na veliko. More je bilo prepuno ribâ i on je vadio iz njega, koliko mu je bilo drago. Krava se hranila sama. U jesen, kad su Laksmate i Laksmaja pošli na kopno, pođe krava u more, a kad su se na proljeće povratili, evo i opet krave.

— Trebala bi nam bolja kućica, — reče Laksmaja druge godine, — stara je koliba tijesna za nas i za dva pomoćnika.

— Da, — reče Laksmate i sagradi lijepu kuću s čvrstim

vratima i bravom i sa skladištem za ribe. Uzeše još dva pomoćnika i toliko su riba nahvatali, da je Laksmate mogao pune bačve ribâ šiljati u Rusiju i Švedsku.

— Ja se suviše mučim s tim ljudima, — reče Laksmaja, — doista ne bi bilo rasipno, kad bih uzela služavku.

— Uzmi, — odvrati Laksmate.

I uzeše služavku.

Tada reče Laksmaja:

— Malo mi je mlijeka za tako veliku družinu. Kad već imam služavku, mogla bih uz isti posao imati i tri krave.

— Pa zapjevaj svome čarobnjaku, — naruga se starac.

Laksmaja se nato razljuti. Odvesla noću uoči nedjelje opet nad dubinu i zapjeva:

„Akti, ti moćni, s dugačkom bradom,
„Akti, ti kralju morskih dubina,
„Tisuću krava imaš u moru,
„Još dvije mi krave pokloni!“

Ujutru stajahu na pećini tri krave i sve su se hranile morskom travom.

— Jesi li sada zadovoljna? — zapita Laksmate.

— Bila bih zadovoljna, — odvrati Laksmaja, — da imam u našem kućanstu dvije služavke i malko bolje odijelo. Zar ne znaš, da me oni zovu milostivom gospođom?

— Pa dobro, — reče starac.

Laksmaja uzme više služavka i kupi sebi lijepa odijela.

— Sve bi bilo u redu, — reče ona opet, — samo da imamo zgodniji stan preko ljeta. Trebalo bi, da nadograditš sprat i da navezeš zemlje, da imamo i vrt. Trebalo bi da sagradiš sjenicu, da u njoj sjedimo gledajući na more, pa onda

bih htjela da imam svirača, koji bi nam svako veče svirao, pa našu vlastitu parnu ladu, da možemo u crkvu, kad je ružno vrijeme.

— I ništa više? — reče Laksmate i nabavi sve to.

Pećina Aktole bila je sada tako lijepa, a Laksmaja tako otmjena gospođa, da je pravo čudo. Knezu su davali pečenja i kolača i vrhnja, te je bio okrugao kao kakvo burence.

— Jesi li sada zadovoljna? — zapita Laksmate.

— Bila bih zadovoljna, — odgovori Laksmaja, — da imam trideset krava, jer ovakvo kućanstvo toliko i treba.

— Pođi k svome čarobnjaku, — reče Laksmate.

Laksmaja se poveze svojim parobrodom i zapjeva pjesmu morskom kralju. A ujutro eto trideset lijepih krava na obali, a sve su se hranile same.

— Znaš li, dobrijane, — reče Laksmaja, — nama je ovdje na ovoj bijednoj pećini tijesno. Nema mjesta za tolike krave.

— Ja mislim, — odgovori starac, — da bi se tome samo tako moglo pomoći, kad bi se iscrplo more.

— Glupost! Tko bi iscrpao more?

— Pokušaj s tvojim novim parobrodom. Na njemu je sisaljka.

Starica je znala, da se starac šali, ali se nije mogla osloboditi svoje namisli.

— Ne mogu iscrpsti mora, — reče ona, — ali bih ga mogla nasuti, kad bih unaokolo sagradila veliki nasip. Mogla bih dovesti kamenja i pijeska i tako povećati našu pećinu, da bude još jedamput tolika, kolika je sada.

I starica napuni svoj parobrod kamenjem i poveze se

u dubinu. Svirač je bio na brodu i svirao tako lijepo, da je iz mora izronio Akti i Velama i sve morske vile, da ga čuju.

— Sto je to, što se tako lijepo sja na talasima? — zapita Laksmaja.

— Morski se valovi svijetle tako na sunčanim zrakama, — odgovori svirač.

— Izbacite kamenje! — zapovjedi Laksmaja.

Čeljad na parobrodu poče bacati kamenje, bum, bum! Jedan kamen pogodi najmiliju dvorkinju kraljice Velame u nos, a drugi ogrebe kraljici nos; treći padne pokraj kraljeve glave i iskine mu pol brade. U moru nastade bijesan šum, valovi navale jedan preko drugoga kao kad uzavrije voda u loncu.

— Odakle dopire ova galama? — zapita Laksmaja. Ali prije nego li je izrekla te riječi, otvori se more kao štukino ždrijelo i proguta parobrod.

Laksmaja poče tonuti kao kamen, ali se branila rukama i nogama, pa joj pođe za rukom, te se digla na površinu. Uhvati se za sviračevo berde i zapliva s njime. Uto ugleda Aktijevu glavu, a na njoj je bilo samo polak brade.

— Zašto si se na mene bacala kamenjem? — vikne morski kralj.

— Ah, premili gospodaru, — jecaše Laksmaja, — to je zabuna. Namažite se medvjeđom mašću i opet će vam porasti brada.

— Zar ti nijesam, babo, dao sve, štogod si zaiskala?

— Jeste, premilostivi gospodaru. Lijepo vam zahvaljujem za krave. Muzu se kao deve.

— A gdje je zlato sunčano i srebro mjeseca, što si mi ga obećala?

— Ah, premilostivi gospodaru, dajem ga svaki dan, kad nije oblačno, — odgovori lukavo Laksmaja.

— Naučit ću te reda! — vikne moćni kralj i udari o berde tolikom silom, da je starica kao raketa pojurila do obale.

Tamo je stajao knez mršav kao i prije i glodao rakov krak. Laksmate je sjedio u zakrpanom kaputu na pragu pred starom kolibom i krpao mrežu.

— Gle, gle! Evo majčice! — reče on. — Otkale se tako žuriš i što si tako mokra?

Laksmaja se začuđeno obazre i zapita:

— A gdje je velika kuća?

— Kakva kuća? — reče Laksmate.

— Naša velika kuća, naši lijepi vrtovi, naši pomoćnici, naše služavke, trideset krava, parobrod i sve drugo?

— Govoriš iza sna, majko, — reče starac, — đaci ti zavrtješe mozgom, pa si lude pjesme pjevala na moru, dok nijesi usnula. Noćas je bila bura, pa te nijesam htio da budim, već sam sâm donio mreže.

— Ali ja sam vidjela kralja Aktija, — reče Laksmaja.

— Živo si sanjala i to sve koješta, pak si u snu pala u vodu.

— Ali evo berdeta!

— Lijepoga li mi berdeta! To je stari panj. Ne, majčice, ubuduće ćemo se čuvati, da noću uoči nedjelje radimo. Ne donosi blagoslova ribolov uoči nedjelje.

Mlin, što na dnu mora melje.

U davno vrijeme bila dva brata; jedan bogat, a drugi siromašan. Došao božić, a siromašni nema ni zalogaja u kući, ni mesa ni korice kruha. Pođe k svome bratu i zamoli ga u ime božje, da mu dade štogod za božić. Nije to bilo prvi put, da je morao prositi u brata, a brat je uvijek bio škrt i nije se baš veselio njegovu posjetu.

— Ako učiniš, što ti reknem, dobit ćeš čitavu šunku, — reče on.

— Da, učinit ću veoma rado, — reče siromašni brat i zahvali mu.

— Evo ti šunka i idi u pakao s njom, — reče bogati brat i baci šunku preda nj.

— Obećanje moram održati, — reče drugi; uzme šunku i krene na put. Putovao je cijeli dan, dok nije u suton prispio do kuće, iz koje se sjalo svjetlo.

— Ovdje je jamačno pakao, — pomisli čovjek sa šunkom. U daščari bijaše starac s dugačkom bijelom bradom i cijepao je drva za božić.

— Dobro veče, — reče čovjek sa šunkom.

— Dobro veče. Kamo ćeš tako kasno? — zapita starac.

— Rado bih u pakao, ali ne znam, da li sam na pravome putu, — odgovori siromak.

— Da, dobro si pošao; ovdje je pakao, — reče starac. — Kad uđeš, svi će htjeti, da ti otkupe šunku, jer je svinjetina rijetka jestvina u paklu, ali ti je ne prodaj za novac, već zahtijevaj stari ručni mlin, što stoji za vratima. Kad izideš, pokazat ću ti, kako valja namjestiti mlin, jer on vrijedi za sve i sva, — reče starac.

Čovjek sa šunkom zahvali na uputi i pokuca kod đavola. Kad je ušao, dogodi se, kako je rekao starac: svi đavoli, veliki i mali, uzvrvješe se oko njega kao mravi, a jedan davaše više od drugoga, samo da se domogne šunke.

— Htio sam, da je s mojom ženom pojedem na božić, — reče čovjek, — no kad ste je tako željni, dat ću vam je. Ali ako je prodam, prodat ću je za stari ručni mlin, što stoji za vratima.

Đavo ne htjede dati mlina, cjenkao se i trgovao s čovjekom, ali ovaj ne popušta od od svoje cijene, pa mu đavo morade dati mlin. Kad je čovjek opet izašao napolje, zapita staroga drvosječu, kako se barata s mlinom, a kad mu ovaj pokazao, zahvali i brzo krene kući. Ma da se žurio, stigao je kući baš kad je izbijalo dvanaest sati na božić.

— Gdje si, zaboga, tako dugo? — zapita žena. — Sjedim cijele sate i čekam, a nemam ni dva prutića, da ih postavim ukriž pod lonac s božićnom juhom.

— Ah, nijesam brže mogao, jer sam imao mnogo posla, a bio sam daleko. Ali sada gledaj, — reče čovjek. Postavi mlin na stol i zapovjedi mu, da melje. Najprije svjetiljku, onda stolnjak, pa jelo i pivo i sve što prija i valja za božićnu

večeru; i kako je zapovijedao, tako je mlio mlin. Žena se krstila od čuda i zaželi da sazna, otkale mu mlin, ali joj on ne htjede reći.

— Svejedno, otkale ga imam. Vidiš, da mlin valja, a voda, što ga tjera, ne mrzne, — reče čovjek. I tako je mlin mlio i jelo i pilo i sve što treba za božić, a trećega dana zovne čovjek svoje prijatelje k sebi, htijući ih pogostiti.

Videći bogati brat, što je sve bilo pripravljeno za večeru, rasrdi se, pozeleni i požuti, jer nije volio svoga brata.

— Na badnjak je bio siroma kao prosjak; došao je k meni i zamolio me u božje ime, da mu štogod dadem, a sada je priredio gozbu kao da je kakav grof ili kralj, — reče on.

— A gdje si se, do đavola, tako obogatio? — zapita on brata.

— Za vratima, — reče vlasnik mlina, jer nije htio da bratu polaže računa.

U kasno doba, kad mu se zapušila glava, nije se više mogao suzdržati, pa ispriča, što je i kako je s mlinom.

— Evo vidite, ovo je guska, što nese zlatna jaja, — reče i zapovjedi mlinu, da melje čas ovo, čas ono.

Kad je bogati brat to vidio, prohtije mu se, da kupi mlin, a brat napokon pristane, da mu ga dade za trista talira, ali uz uvjet, da ga ne mora dati sve dok se ne bude kosilo sijeno.

— Ako ga tako dugo zadržim, moći ću sebi samljeti jela za mnogo godina, — pomisli on.

I doista, mlin nije rđao za to vrijeme, već mlio sve u šesnaest, a kad je došlo vrijeme sjenokoše, dobije ga brat. No onaj mu zataji, kako valja s mlinom baratati. Uveče

donese bogati brat mlin kući, a sutradan naredi svojoj ženi, da pođe s koscima u polje, a on da će se pobrinuti za objed.

Kad je došlo podne, postavi on mlin na kuhinjski stol.

— Melji sleđeve i juhu od mlijeka, ali brzo i mnogo! — reče čovjek.

Mlin poče da melje sleđeve i juhu od mlijeka, prvo napuni sve zdjele i lonce, a onda sve više, da se sav pod u juhi zalio. Čovjek zavrtaše i odvrtaše mlin, da ga zaustavi, ali ma kako on udešavao, mlin nije stao. Juha je od mlijeka već tako napunila kuhinju, da se čovjek skoro utopio. Otvori širom vrata, ali doskora mlin napuni svu sobu i teškom mukom nađe čovjek u poplavi od same juhe od mlijeka bravu na vratima. Otvori vrata i naglavce pojuri napolje, ali poplava se sleđeva i juhe od mlijeka prospe za njim i prolije se po cijelom dvorištu i po poljima.

Žena je prevrćući sijeno čekala, ali joj se činilo, da je već suviše dugo, kako nema ručka.

— Poći ćemo kući, ma da nas gospodar ne zove, — reče ona koscima. — Ne će znati sâm prirediti juhu od mlijeka, moram mu ja pomoći.

Krenuše polako kući. Kad su prešli preko brijega, zatalasaju se prema njima sami sleđevi, juha od mlijeka i kruh, sve pomiješano, a pred tom poplavom trčaše čovjek.

— Dao Bog, da svatko od vas ima stotinu trbuha! — reče on. — Pripazite, da se u ručku ne udavite.

Potrči, kao da ga đavo progoni, kraj njih preko k svom bratu. Zamoli ga, da za ime božje uzme svoj mlin i to odmah.

— Ako bude mlin još samo jedan jedini sat mlio, utopit će se cijelo selo u sleđevima i juhi od mlijeka, — klikne on.

Brat ne htjede uzeti mlina, ako mu ovaj ne isplati još trista talira, a bogatome nije bilo do izbora, već morade platiti. Sada je siromak imao mlin i novaca i nije dugo potrajalo pa on sagradi sebi kuću, mnogo ljepšu od one, u kojoj mu živio brat. Mlinom je sebi namlio toliko zlata, da je zlatnim pločama obložio stijenu, a jer je kuća bila uz more, moglo se izdaleka vidjeti, kako se bliješti i sja. Svi se brodari zaustavljahu, da posjete bogatoga čovjeka i da vide čudnovati mlin, za koji se znalo na daleko i široko i nije bilo nikoga, tko ne bi za taj mlin znao.

Najzad dođe jednom brodar, koji zaželi da vidi mlin. Videći ga, zapita, da li mlin može mljeti i sol.

— Da, i sol može da melje! — reče čovjek, čiji je bio mlin; a kad je to brodar čuo, htjede da na svu silu dođe do mlina, ma stojalo koliko mu drago.

— Da ga imam, — pomisli on, — ne bih morao da plovim po opasnim morima po sol.

Spočetka ga čovjek nikako ne htjede dati, ali brodar ne popusti moleći i prosjačeći, pa najzad dobije mlin za mnogo, mnogo tisućâ talira.

Dobivši mlin nije se dugo zadržavao, bojeći se, da bi se onaj mogao predomisliti. Nije ni pomislio u žurbi, da zapita, kako se s mlinom barata; odnese ga, što je brže mogao, na svoju lađu i otisne se od obale. Kad se odmaknuo dosta daleko od obale, izvadi mlin.

— Melji sol, ali brzo i mnogo! — zapovjedi on.

I gle! mlin poče da melje sol, da je sve vrcalo. Kad se napunila lađa, htjede brodar da ustavi mlin, ali kako je god

odvrtao i zavrtao, mlin je mlio dalje, gomila je soli rasla sve više, a napokon utone lađa.

Mlin je na dnu mora, melje do dandanas i zato je morska voda slana

Jare-djevojka.

Bili kralj i kraljica, a nijesu imali djece. Kraljicu je to tako jako žalostilo, da se skoro nikada nije razveselila. Jadikovala je uvijek i tužila se, kako je u dvoru pusto i mirno:

— Da imamo djece, sve bi bilo živo i veselo! — govorila je ona.

Kamogod je po kraljevini putovala, svuda je vidjela božji blagoslov, pa i u najbjednijim kolibama, svuda, bilo je djece. Slušala je, kako domaćice kore svoju djecu veleći:

— I opet ste počinili ludoriju!

To bi tako razveselilo kraljicu, da joj se prohtjelo, da i ona uzmogne tako koriti svoju djecu. — Najzad uzeše kralj i kraljica tuđu djevojčicu, koju su njegovali i othranjivali na svome kraljevskom dvoru baš kao rođeno svoje dijete.

Jednoga je dana njihova hranjenica skakutala po dvorištu sigrajući se zlatnom jabukom, kad je baš unišla siromašna žena s malom djevojčicom. Nije potrajalo dugo i djevojčica se sprijatelji s malom gospodičnom, latiše se igre kotrljajući zlatnu jabuku jedna drugoj. Kad to opazi kraljica, kucne u

prozor, da hranjenica dođe gore u dvor. Ona pođe, a siromašno djevojče uz nju, pa kad su unišle u dvoranu kraljičinu, držahu se za ruke. Kraljica ukori malu gospodičnu:

— Ne pristoji se, da skakućeš sa zaprljanom prosjakinjom i da se s njome zabavljaš, — reče kraljica i htjede da istjera djevojčicu.

— Da kraljica zna, što moja majka umije, ne bi me tjerala iz sobe — reče mala, a kad je kraljica upita, što je to, ona ispriča, da njezina majka može kraljici priskrbiti dijete.

Kraljica ne htjede tome vjerovati, ali djevojčica ostane kod svoje tvrdnje i reče, da nema ni jedne neistinite riječi u njenom kazivanju, a kraljica neka samo pokuša i nagovori njezinu majku, pa će vidjeti, da je tako.

Kraljica naloži djevojčici, da zovne gore svoju majku.

— Znaš li ti, što je tvoja kći rekla? — zapita ona ženu, kad je unišla.

— Ne, ne znam, — odgovori ova.

— Kaže, da mi ti možeš, ako hoćeš, priskrbiti dijete, — reče kraljica.

— Ne pristaje kraljici, da sluša, što prosjačko dijete izmišlja, — reče žena i žurno izađe.

Kraljica se razljuti i htjede opet da istjera malu djevojčicu, ali ona ostajaše pri svojoj tvrdnji, da nije ni jedne riječi slagala.

Dozvaše prosjakinju opet, pogostiše je vinom i medovinom, koliko joj srce željelo, i za čas se razbrbljala kao svraka. Kraljica je zapita ono isto.

— Znam sredstvo, — reče prosjakinja. — Neka kraljica dade donijeti prije nego li legne u postelju dva vedra vode,

neka se u toj vodi okupa i onda nek prolije vodu pod krevet. Kad ujutro pogleda pod postelju, vidjet će, kako su iznikla i procvala dva cvijeta, jedan lijep a drugi gadan. Lijepi cvijet neka pojede, a gadni neka ostavi. — Nemojte samo zaboraviti na to! — reče prosjakinja.

Kraljica učini, kako joj rekla prosjakinja: dade donijeti dva vedra vode, okupa se u toj vodi i prospe je pod postelju. Kad se sutradan probudila i zavirila pod krevet, ugleda dva cvijeta, jedan ružan i gadan s crnim lišćem, a drugi lijep i sjajan, kakvoga još nikada nije vidjela i smjesta ga pojede. Lijepi joj cvijet tako prijao, da se nije mogla suzdržati, a da i drugoga ne pojede.

— Ne će mi naškoditi, — pomisli.

Zamalo kraljica zanese. Najprije rodi djevojčicu, koja je jahala na jarcu, a u ruci držala kuhaču; bila je ružna i gadna, a čim je došla na svijet, odmah je progovorila:

— Mama!

— Ako sam ti ja majka, Bog mi bio u pomoći! — reče kraljica.

— Utješi se, odmah će doći još jedna, a ta je ljepša, — reče mala, što je jahala na jarcu.

Zamalo porodi uistinu kraljica i drugo djetešce, a to je bilo tako milo i lijepo, da nitko još nije vidio tako divne djevojčice. Kraljica je bila puna sreće i neizreciva veselja.

Starijoj nadade ime jare-djevojka i kudravka, jer je bila ružna i čupava, a imala je na glavi vlasulju, s koje su joj uvojci visjeli preko glave i lica. Kraljica ju je nerado gledala i dvorkinje je zaključavahu uvijek u drugu sobu, ali uzalud. Gdje je bila sestrica, tu je htjela i ona da bude, pa tako ne

mogoše, da sestre rastave jednu od druge. Kad su se obadvije podjevojčile, nastane baš na badnjak strahovita lupa i vika napolju.

Jare-djevojka zapita, tko to lupa i viče.

— Ne valja pitati, — reče kraljica.

Ali jare-djevojka ne htjede popustiti, jer je htjela da zna, tko je to, pa joj kraljica ispripovjedi, da to vještice i nakaze hoće da proslave božićnu slavu.

Jare-djevojka reče, da bi rado van, da poplaši vještice, ali zamoli kraljicu, da čvrsto zatvori sva vrata. Izađe sa svojom kuhačom napolje, ganjala je i lupala vještice, da se digla vika i vrisak, kao još nikada; pucalo je i prštalo, kao da su sve grede na kući popustile. Uto se nekako otvore malko vrata, sestra htjede da proviri za jare-djevojkom, ali odjednom naiđe vještica, otkine joj glavu i posadi joj na vrat teleću glavu.

Kraljevna potrči dvoranom blejući kao tele. Unišavši jare-djevojka u sobu, ugleda svoju sestru, ispsuje i izgrdi je i veoma se razljuti na majku, što nije bolje pazila i čuvala njezinu sestru.

— Ali ja ću pokušati da je spasem, — reče ona. Izmoli u kralja lijepo opremljenu lađu, no ne primi ni kormilara ni ni brodara, — sama je htjela da sa sestrom odjedri. Najzad joj i tu moradoše popustiti. Jare-djevojka dakle odjedri i upravi baš prama zemlji, gdje su prebivale nakazne žene Stigoše onamo i iskrcavajući se reče jare-djevojka sestri, da ostane na brodu i da se ne miče nikamo. Jare-djevojka odjaše na svome jarcu do vještičje kule. Stigne i ugleda kroz otvoreni prozor glavu svoje sestre. Zajaše ravno u dvorište, brzo spopadne glavu i odjuri natrag. Vještice potjeraju za njom htijući joj

oteti glavu, navališe u tolikoj množini, da je sve vrvjelo kao od mravî u mravinjaku, ali jarac se branio i bô svojim rogovima, a ona udarala i lupala svojom kuhačom, da su se vještice morale povući i pustiti da prođe. Jare-djevojka stigne na lađu, postavi sestri namjesto teleće glave opet njenu vlastitu, pa je bila kao i prije čovječjega lika. Odjedriše zatim u nepoznatu kraljevinu.

Kralj je te zemlje bio udovac i imao jedinca sina. Kad opazi tuđu lađu, pošalje ljude na obalu morsku, da zapitaju, odakle dolaze i tko joj je gospodar. Došavši kraljevi ljudi na obalu, ne vidješe ni žive duše na lađi, već samo jare-djevojku; jahala je po palubi na svom jarcu, da su joj se čupave vlasi razletjele oko glave. Ljudi se začudiše i zapitaju, zar nema više nikoga na brodu.

— Imam i sestru! — reče jare-djevojka.

Ljudi zaželiše, da je vide, ali jare-djevojka odgovori:

— Ne, nitko je ne smije vidjeti osim jedinoga kralja. Ako on dođe, vidjet će je. Rekavši to pojuri na jarcu, da je paluba sve tutnjila.

Povratiše se dvoranici na dvor i rekoše, što su na lađi čuli i vidjeli. Kralj pođe odmah, da vidi jare-djevojku. Stigavši onamo pokaže mu jare-djevojka svoju sestru, a ova je bila tako lijepa i ljupka, da se kralj smjesta u nju zaljubio.

Povede ih obadvije u dvor i htjede da uzme mlađu sestru za kraljicu. Ali jare-djevojka reče:

— Ne, to ne može biti, ako kraljević ne uzme mene za ženu.

Kraljević nije nimalo želio, da ružnu nakazu, jare-djevojku, uzme za ženu. Ali kralj i svi, što ih je bilo na kra-

ljevskom dvoru, nagovarahu ga i nabajaše mu toliko, da je najzad popustio i obećao, da će je uzeti za svoju ženu. To mu je bilo teško i nimalo drago. Sada se počeše spremati za svatove; peklo se i varilo, a kad je već sve bilo priređeno, krenuše u crkvu. Kraljeviću bijaše veoma mučno: još nikada nije tako teška srca išao u crkvu. Sprijeda se vozio kralj sa svojom nevjestom, a bila je lijepa i čarobna, da su svi ljudi zastajkivali i obazirali se za njom, dok im nije iz očiju iščezla; za njima krenu kraljević na konju, a uza nj jare-djevojka jašući po svome običaju na svome jarcu, s kuhačom u ruci.

Kraljević bijaše tužna lica kao da ide na svoj vlastiti pokop. Dakako, nije prozborio ni riječi.

— Zašto šutiš i ne govoriš! — zapita jare-djevojka, kad su već projahali dio puta.

— Što da reknem? — zapita kraljević.

— Zapitaj, zašto ja jašem na ružnome jarcu? — reče jare-djevojka.

— Zašto jašeš na ružnome jarcu? — zapita kraljević.

— Zar je to ružni jarac? ta to je najljepši konj, kakva još nijedna nevjesta nije imala, — odgovori jare-djevojka i jarac se smjesta pretvori u konja i to u najljepšega, kakva kraljević još nikada u životu nije vidio.

Tako su jahali opet komad puta, a kraljević je još uvijek bio tužan i žalostan, pa nije progovorio ni jedne riječi. Onda zapita jare djevojka opet, zašto ne govori, a kad joj kraljević odgovori, da ne zna, o čemu bi govorio, reče jare-djevojka:

— Zapitaj, zašto držim ovu ružnu kuhaču u ruci.

A kraljević zapita:

— Zašto držiš tu ružnu kuhaču u ruci?

— Zar je to ružna kuhača? ta to je najljepša srebrna lepeza, kakve još nijedna nevjesta nije imala, — reče jare-djevojka i odmah se kuhača pretvori u sjajnu srebrnu lepezu.

Još su jahali putem, a kraljević je zaduben u mislima bio tužan, potišten i ne prozbori ni riječi. Malko kasnije zapita ga jare-djevojka opet, zašto ne govori ništa i zamoli ga, da je zapita, zašto nosi gadnu sijedu vlasulju na glavi?

— Zašto nosiš gadnu sijedu vlasulju na glavi? — zapita kraljević.

— Zar je to gadna vlasulja? ta to je svijetla kruna od žežena zlata, kakve ni jedna nevjesta nema, — odgovori jare-djevojka i smjesta se tako zbude.

Opet su jahali neko vrijeme, a kraljević bijaše još uvijek rastužen, bez riječi kao i prije, ali nevjesta ga zapita, zašto šuti i zamoli ga, da je zapita, zašto je tako siva i ružna lica.

— Zašto si tako siva i ružna lica? — zapita kraljević.

— Zar sam ja ružna? Moja ti se sestra čini lijepa, ali ja sam deset puta ljepša! — reče nevjesta i kad ju je kraljević pogledao, bila je tako lijepa i krasna, da mu se činilo, da nigdje na svijetu nema tako divne djevojke.

Nije čudo, da je sada kraljević progovorio i tužno mu se čelo razvedrilo. Poslije vjenčanja pođoše na gozbu i jeli su i pili, a onda otputuje kralj sa svojom nevjestom, a kraljević sa svojom k ocu obadviju kraljevna, gdje opet prirediše pir, te gozbi i slavi ne bijaše ni kraja ni konca.

Pođeš li putem do njihova dvora, možda je i za tebe ostala još koja čaša s njihova pira.

Čovjek u vučjoj koži.

Bijaše tako kralj, a vladao je velikom kraljevinom. Imao je lijepu kraljicu i jedino dijete, kćerku. Roditelji su pazili na nju kao na zjenicu oka svoga i voljeli je nada sve na svijetu. Ni na što drugo nijesu mislili nego na sreću i veselje, što će ga uživati kad im jedinica ponaraste. Ali čovjek snuje, a Bog određuje. Prije nego li je kraljevna ponarasla, razboli se kraljica, njezina majka, i umre. Tuga je nastala ne samo na kraljevskom dvoru, nego i u cijeloj državi, jer su kraljicu svi veoma ljubili i štovali. Kralj pade u sumor i tugu i nije više htio da se ženi, a jedina mu utjeha i jedino veselje bila mala kraljevna.

Prošlo je mnogo vremena. Kraljevna bivaše svaki dan veća i ljepša, a što bi god zaželjela, odmah bi dobila od svoga oca. Mnogo je bilo djevojaka, kojima bijaše dužnost, da joj služe i želje da joj ispunjavaju. Među njima bijaše i neka žena, udovica, a imala je dvije kćeri. Bila je lijepa, a uzto i okretna jezika, pa je dobro znala mjeriti svoje riječi; meka kao svila, ali srce joj bijaše puno podmuklosti i lukavstva. Čim je kraljica umrla, poče ona da smišlja, kako bi sama

postala kraljevom ženom, da joj kćerke budu poštivane kao i kraljevna. Zato se lati zamamljivanja mlade kraljevne: hvalila je prekomjerno sve, što bi ona rekla ili učinila, a uvijek je smjerala svojim govorom na to, kako bi svi bili sretni, kad bi kralj sebi izabrao drugu ženu. O tom je govorila od zore do mraka, a kad je to potrajalo, kraljevna pomisli, da je zbilja sve onako, kako ova žena govori. Zapita zato, koju bi ženu bilo najbolje, da uzme kralj. Dvorkinja odgovori s mnogo mednih riječi:

— Ne priliči mi, da dijelim savjete u toj stvari. Neka uzme samo onu ženu, koja je dobra prema maloj kraljevni. Ali to znam, da bih ja, kad bi sreća na mene pala, da budem izabrana, samo na to mislila, kako bih našla sve, što se kraljevni mili. Ja bih joj prala ruke, jedna bi moja kći držala umivaonik, a druga pružala ručnik.

Tako je govorila kraljevni, a kraljevna joj povjerovala, kako djeca rado povjeruju, da je istina ono, što im se veli.

Od to doba nije kćerka ni na čas puštala kralja u miru, već ga neprestano usrdno molila, da uzme lijepu dvorsku gospođu za ženu. Ali on nije htio. Kraljevna ne popuštaše svojim molbama, govoreći, kako ju je ona prijevarna žena učila. Kad jednoga dana opet poče isti razgovor, reče joj kralj:

— Ja već vidim, da će napokon biti onako, kako si ti sebi u glavu utuvila, premda se to veoma protivi mojoj volji. Ispunit ću ti tu želju, ali samo pod jednim uvjetom.

— Koji je to uvjet? — zapita kraljevna i veoma se obveseli.

— Ako se ponovno oženim, — reče kralj, — bit će to samo na tvoje ustrajno moljakanje. Zato ćeš mi obećati

ovo: ako bilo prije ili poslije budeš nezadovoljna sa svojom maćehom ili njezinim kćerima, ne ćeš me uznemirivati svojim jadikovkama ni tužaljkama.

Kraljevna to obeća i bude zaključeno, da će se kralj oženiti s dvorskom gospođom i učiniti je kraljicom cijele svoje zemlje i države.

Kraljevna bivaše sve ljepša i postade najljepša djevica, kakve nije bilo na daleko i široko. Kćeri kraljičine bivahu sve ružnije likom i ćudi svojom, a nitko nije o njima nijedne dobre riječi progovorio. S istoka su i zapada dolazili mladići da prose kraljevnu, a nitko nije mario da zaprosi ruku koje kraljičine kćeri. Radi toga se maćeha veoma ljutila, ma da nije toga pokazivala, ali ostala je isto tako ponizna i skromna kao i prije. Među proscima bijaše i kraljević iz druge države. Bio je mlad i lijep, a jer je vrlo volio kraljevnu, ona pristane na njegovu prošnju i obeća mu vjernost i ljubav. Sve je to kraljica gledala prijekim okom, želeći, da se kraljević zaruči s kojom od njezinih kćeri. Odluči, da se mladenci ne smiju uzeti, i smišljaše, kako bi ih rastavila i njihovu sreću osujetila.

Tome se doskora pružila prilika. Stiže glas, da je neprijatelj provalio u zemlju, pa kralj morade krenuti u rat. Sada je tek iskusila kraljevna, kakvu je maćehu dobila. Cim je kralj otišao, pokaže kraljica svoju pravu ćud. Bila je baš tako opora i zla, kao što je prije bila ljubezna i u svemu popustljiva. Nije bilo dana, a da se na kraljevnu ne bi oborila psovkama i pogrdama, a kraljičine kćeri bijahu u pakosti ravne materi. Još je gore prošao zaručnik kraljevne, mladi kraljević. Jednoga dana pođe u lov i zaluta, pa ga njegovi ljudi nijesu mogli naći. Kraljica upotrijebi svoje zlobno umi-

ječe i začara ga u vuka, da cijeli svoj život provede u šumi. Kad je nadošlo veče, a kraljevića nema, povratiše se njegovi ljudi kući, a lako je sebi zamisliti, kakva je briga zaokupila kraljevnu, čim je saznala, kako se svršio lov. Samo je plakala i jadikovala danju i noću i nije se mogla utješiti. Kraljica se smijala njezinoj boli i radovala se u svom podmuklom srcu, što joj je sve po želji uspjelo.

Jednoga dana, kad je kraljevna samotno sjedjela u svojoj sobi, zaželi da pođe u šumu, gdje je nestalo kraljevića. Uputi se k maćehi i zamoli za dopuštenje, da smije otići u šumu, da zaboravi svoju brigu, jad i nevolju. Kraljica ne htjede da joj dopusti, ali je kraljevna molila tako usrdno, da se napokon nije mogla oduprijeti. Naredi jednoj svojoj kćeri, da pođe s kraljevnom i da pripazi na nju. Sada nastade opet dugotrajna svađa, jer nijedna nije htjela da pođe, obadvije se izgovarahu da im nije ugodno ići s kraljevnom, koja ne zna ništa drugo, nego plakati i naricati. Napokon kraljica nagovori jednu i ta morade s kraljevnom, ma kako joj bilo nemilo.

Djevojke krenuše iz kraljevskoga dvora i stigoše u šumu. Kraljevna je obilazila po šumi i prisluškivala, kako male ptičice pjevaju, misleći na prijatelja, koga je tako voljela i izgubila. Za njom je išla kraljičina kći i ljutila se u svom zlobnom srcu na kraljevnu i njezinu tugu.

Kad su tako neko vrijeme išle po šumi, dođoše do malene kolibe, a ta je bila u tamnoj šumi. Kraljevna veoma ožedni i zamoli svoju sestru, da s njom pođe do kolibe po gutljaj vode. Nato se kraljičina kćerka još većma razljuti i reče:

— Zar ti nije dosta, da moram s tobom u ovu pustoš?

Sada da ja, kraljevna, uđem u ovo gnijezdo? Ne, moja noga ne će onamo koraknuti. Ako hoćeš, idi sama!

Kraljevna se nije dugo smišljala, nego učini, kako joj reče sestra i stupi u malu sobicu. Unišavši ugleda staricu sjedeći na klupi. Bila je tako stara, da joj se tresla glava. Kraljevna je ljubezno pozdravi, kako je to uvijek činila:

— Dobro veče, draga majčice! Smijem li moliti malo vode?

— Da, veoma rado, — odvrati starica. — Tko si ti, da dolaziš pod moj niski krov i tako ljubezno pozdravljaš?

Kraljevna odgovori, što je i kako je, ispripovjedi, da je kraljevska kći i da je izišla u šetnju, da se rastrese, ne bi li svoju brigu zaboravila.

— Koja ti je nevolja? — upita starica.

— Moram tugovati, reče kraljevna. — Izgubila sam jedinoga prijatelja, a Bog zna, da li ću ga ikada vidjeti.

I ispripovjedi, što se sve dogodilo, a neprestano joj navirahu tako guste suze, da bi se svakome morala smilovati. Kad je dovršila, reče starica:

— Dobro, da si mi ispričala svoju nevolju. Ja sam veoma iskusna, pa ću te možda moći svjetovati. Kad kreneš odavde, vidjet ćeš ljiljan, što raste na zemlji. Ljiljan taj nije kao drugi ljiljani, jer ima čudna svojstva. Požuri se i uzberi ga! Uzmogneš li to, proći će te nevolja, jer će onda doći onaj, koji će ti reći, što treba da učiniš.

Tako se rastadoše. Kraljevna joj zahvali i pođe svojim putem, a starica ostane sjedeći na klupi i tresući gla[illegible]
Kraljičina je kći stajala na polju, [illegible]
kraljevnu, što se tako dugo zadrža[illegible]

napala ju sestra psovkama i grdnjama, kako se već moglo očekivati, ali kraljevna se na to ne osvrtaše, misleći samo, kako da nađe cvijet, o kojem joj je starica govorila. Pođe dublje u šumu i opazi lijepi bijeli ljiljan kako raste pred njom. Veoma se razveseli i potrči do cvijeta, da ga uskine, ali u taj čas ljiljana nestane, ali se opet pojavi malo dalje. Kraljevna se zaželi cvijeta i nije više marila za dozivanje svoje sestre, nego trčaše za cvijetom, ali svaki put, kad bi htjela da ga uzbere, iščeznuo bi i odmah se pojavio dalje od toga mjesta. To tako potraje dugo, a kraljevna iđaše sve dublje u šumu. Ljiljan se vidio, izgubio se na čas i udaljio, a svaki put je svijetlio jasnije i ljepše nego li prije. Tako dospije kraljevna do visokoga brijega, a na vrhuncu opazi cvijet kako stoji baš na sljemenu brda i trepće bijel i lijep kao najjasnija zvijezda. Kraljevna se poče penjati uz brijeg. Nije marila za drvlje ni kamenje, što joj je smetalo na putu, tako je bila željna cvijeta. Kad je napokon dospjela do vrhunca brijega, tada se, gle! ljiljan više ne odmicaše, nego ostade nepomičan, a kraljevna se sagne, uzbere ga i sakrije u svoja prsa. Tako se razveselila, da je zaboravila na svoju sestru i na sve na ovom svijetu.

Tako je to potrajalo neko vrijeme, a kraljevna se ne mogaše dosita naužiti promatrajući cvijet. Odjednom se sjeti maćehe, što će joj reći, kada se povrati kući, jer se tako dugo zadržala. Obazre se oko sebe, htijući da se povrati u kraljevski dvor. A kad pogleda iza sebe, gle! sunce je već za- [illegible] samo je još jedna svijetla crta počivala na uzvisini, a [illegible]od njom pružala šuma tamna i mračna, te se nije usu- [illegible]raljevna se veoma stuži, jer nije znala

što bi, pa odluči sprovesti noć, gdje je bila. Sjedne na pećinu, nasloni glavu na ruku i plakaše. Mislila je na svoju zlu maćehu i sestre i na sve psovke i pogrde, kojima će je obasuti, kada se vrati kući. Mislila je na svoga oca, kralja, kojega nije bilo kuće, i na svoga dragoga, koga ne će više nikada vidjeti. Tako je bila žalosna, da plačući nije ni opazila kako se približila noć. Pala je noć, nastupila tama, zvijezde izlažahu i zalažahu, a kraljevna još uvijek sjedi na istome mjestu i samo plače. Duboko zamišljena, trgne se na glas:

— Dobro veče, lijepa djevojko! Zašto sjedite ovdje tako samotna i zabrinuta?

Skoči preplašena, a nije ni čudo, da se uplašila. Obazre se i ugleda pred sobom malenoga starčića, veoma dobroćudna lica. Ona mu odgovori:

— Moram da budem zabrinuta i nikada se više ne ću moći razveseliti. Izgubila sam svoga dragoga, zabludila sam u šumi, pa me strah, da će me proždrati kakva divlja zvijer.

— Ne boj se, — reče joj starac. — Ako budeš poslušala, što ti reknem, bit ću ti na pomoć.

Kraljevna nato rado pristane, znajući, da bi od cijeloga svijeta bila ostavljena, kad ga ne bi poslušala. Starac izvadi ognjilo i reče:

— Lijepa djevojko, naloži najprije vatru

Kraljevna učini, kako joj starac rekao i skupi mahovine i granja i suhih drvâ, složi na gomilu i zapali vatru, koja plamenom visoko do neba usplamsa. Tada reče starac:

— Idi u brdo i naći ćeš kotao pun katrana. Donesi ga ovamo!

Kraljevna učini tako.

Starac nastavi:

— Postavi kotao na vatru!

I to učini kraljevna.

Kad je katran uzavrio, reče starac:

— Baci svoj bijeli ljiljan u kotao!

Taj se zahtjev pričinio kraljevni prevelikim, pa lijepo zamoli starca, da joj ostavi ljiljan, ali starac reče:

— Nijesi li mi obećala, da ćeš me u svemu slušati, što budem naložio? Učini, ne ćeš požaliti!

Kraljevna otkrene glavu i baci ljiljan u kotao, ma da je veoma žalila, jer joj se lijepi cvijet vrlo sviđao.

Uto se iz šume začuje promuklo zavijanje kao da viče kakva divlja zvijer. Glas se približavao i pretvorio se u grozno urlikanje, da su ječala brda. Začuje se lomljava i prštanje drveća, a granje se savijalo. Kraljevna ugleda velikoga mrkog vuka, kako trči prema brijegu. Prestraši se i bila bi pobjegla, da je samo mogla. Starac reče:

— Skoči brže na vrlet i istresi kotao na vuka, čim dođe dovde!

Ma da je kraljevna bila preplašena, da se jedva držala na nogama, učini ipak što joj je starac naložio. Uzme kotao, potrči na vrlet i prospe katran na vuka, baš kad je jurio na brdo. I zbi se čudo: tek što je to učinila, promijeni vuk svoj lik. Mrko krzno spadne s njega, a namjesto proždrljive zvijeri stane pred nju lijepi mladić gledajući prema vrleti. Kraljevna prepozna svoga dragoga, koji bijaše uklet u vuka.

Kako li se razveselila kraljevna! Ispruži ruke i ne smože ni jedne riječi, tako je bila iznenađena i radosna. Kraljević potrči na vrh brijega, zagrli je od svega srca i zahvaljoj, što ga je oslobodila. Ni na starčića nije zaboravio. Zahvali mu s mnogo lijepih riječi na njegovoj pomoći. Sada sjedoše sve troje na vrh gore ljubezno i nježno razgovarajući.

Kraljević ispripovjedi, kako je bio uklet u vuka, pričao je o mukama, što ih je prepatio živeći u šumi. A kraljevna mu pripovijedaše o svojoj nevolji i o suzama, što ih je prolijevala, kad je njega nestalo. Tako su prosjedjeli cijelu noć, dok nije dan počeo da gasi zvijezde i dok nije nastalo vidno. Kad je izašlo sunce, opaziše, kako velika cesta vodi ispod brijega sve do kraljevskoga dvora. S gorskoga se sljemena vidjelo daleko na sve strane. Tada reče starac:

— Lijepa djevojko, obazri se! Vidiš li tamo štogod?

— Da, — odgovori kraljevna, — vidim konjanika na zapjenjenome konju; jaše, što brže može, ovom cestom.

Starac reče:

— To je glasnik tvoga oca. Za njim će doskora doći i kralj s cijelom vojskom.

Kraljevna se veoma razveseli i htjede da odmah siđe s brijega svome ocu u susret. Ali je starac zadrži i reče:

— Čekaj, još je rano. Čekat ćemo, da vidimo što će da bude.

Prođe neko vrijeme, sunce zasja, a svjetlo mu padalo na kraljevski dvor u dolini. Tada reče starac:

— Lijepa djevojko, obazri se! Vidiš li štogod?

— Da, — odgovori kraljevna, — vidim mnogo ljudi kako izlaze iz dvora moga oca. Jedni idu cestom, a drugi kreću prema šumi.

Starac reče:

— To su sluge tvoje maćehe. Jednu je četu poslala u

susret tvomu ocu, da ga dočeka dobrodošlicom, a drugi krenuše u šumu, da tebe nađu.

Kod tih se riječi uznemiri kraljevna i ne htjede da ostane duže u šumi, već zamoli, da smije poći k ljudima iz kraljičine čete. Ali je starac zadrži i reče:

— Čekaj još malko. Vidjet ćemo, kako će sve to da prođe.

Potraja neko vrijeme, a kraljevna neprekidno gledaše na cestu, kojom je imao doći kralj. Tada reče starac:

— Lijepa djevojko! obazri se! Vidiš li tamo štogod?

— Da, — odgovori kraljevna. — U dvoru moga oca nastalo je neko veliko komešanje i gle! spremaju se, da sav dvor obuku u crninu.

Starac reče:

— To je maćeha i njezine sluge. Oni će reći tvome ocu, da si umrla.

Nato se kraljevna stuži i veoma lijepo zamoli:

— Pusti me, da siđem, jer ne bih rado da ocu nanesem toliku bol!

Ali starac je zadrži i reče:

— Ne, čekaj, još je rano. Gledat ćemo, kako će sve to proći.

Opet je proteklo nešto vremena. Sunce se uspelo na nebo, topli vjetar duhao preko poljâ i šumâ, a kraljevna, kraljević i starac sjeđahu još uvijek na brijegu. Tada opaziše maleni oblačak u daljini na rubu obzora. Mali je oblačić sve većma rastao i približavao se cestom, a kako se približavao, vidješe, da trepće od oružja, razpoznaše kacige, kako se pomiču, i zastave, kako se vijore, čuli su zveku mačeva i

hrzanje konja, a napokon prepoznaše kraljevu četu. Kako se obradovala kraljevna i samo željela da siđe i da pozdravi svoga oca! Ali starac je zadrži i reče:

— Obazri se, lijepa djevojko! Ne vidiš li ništa na kraljevskom dvoru?

— Da, — odvrati ona, — vidim svoju maćehu i sestre svoje, kako su izašle u žalobnom ruhu, a na licu drže bijele rupce i gorko plaču.

Starac reče:

— Pretvaraju se kao da oplakuju tvoju smrt. Čekaj još malko! Još nijesmo sve vidjeli.

Kasnije zapita opet starac:

— Lijepa djevojko! Obazri se! Ne vidiš li ništa?

— Da, — odgovori kraljevna, — vidim, kako izlaze noseći crni lijes. — Eno otac naređuje, da ga se otvori — Gle! Kraljica i njezine kćeri padoše na koljena, a moj im se otac prijeti mačem.

Starac reče:

— Kralj je zaželio, da vidi tvoje truplo i zla je maćeha morala priznati istinu.

Kad je kraljevna to čula, zamoli ga vruće:

— Pusti me, pusti, da utješim svoga oca u njegovoj velikoj boli.

Ali starac je zadrži i reče:

— Poslušaj moj savjet i ostani ovdje. Još nijesmo vidjeli svršetka.

Tako prođe opet neko vrijeme, a kraljevna, kraljević i starčić sjeđahu na brijegu. Tada on reče:

— Obazri se, lijepa djevojko! Vidiš li tamo štogod?

— Da, — odgovori kraljevna, — vidim svoga oca, svoju maćehu i moje sestre, kako dolaze ovamo s pratnjom.

Starac odvrati:

— Krenuli su, da te potraže. Siđi sada i ponesi vučju kožu što leži u jarku!

Kraljevna učini, kako joj starac rekao.

Starac nastavi:

— Stani na vrlet!

I to učini kraljevna.

Tada opaziše, kako im se približuje kraljica sa kćerima i kako su baš pod vrleti.

Starac reče:

— Baci sada vučju kožu ravno dole!

Kraljevna posluša; baci vučju kožu, kako joj starac naložio. I koža pade baš na zlobnu kraljicu i na njezine kćeri. Sada se zbi veliko čudo. Tek što je koža dotaknula ove tri zločeste žene, one smjesta promijeniše svoj lik, viknuše groznim glasom, preobratiše se u tri mrke vučice i u brzom trku pojuriše u pustu šumu.

Tek što se to zbilo, prispije kralj sa svojom pratnjom na brdo. Pogledavši u vis, smotri kraljevnu. U prvi čas ne htjede da vjeruje svojim očima, zaustavi se misleći, da je varka. Tada klikne starac:

— Lijepa djevojko, potrči i požuri se, da obradueš svoga oca!

Kraljevna ne čekaše, da joj starac to po drugi put naloži, povede dragoga za ruku i odmah strči s brijega. Sišavši padne na prsa svome ocu plačući od veselja, a i kraljević proplače, pa i sam kralj prosuzi i svi su plakali. Lijep im je

bio sastanak. Bilo je velike radosti i grljenja. Kraljevna ispriča, što je sve učinila zla maćeha i njezine kćeri, ispripovjedi svu muku i nevolju, što ju je prepatila, a nije zaboravila ni na starčića, koji im je pružio čudotvornu pomoć.

Kralj i sva njegova pratnja povratiše se u dvor, a putem razgovarahu živo o malom starčiću i o svemu, što je kraljevna proživjela. Kad stigoše kući, priredi kralj svečanu gozbu, pozove sve odlične i ugledne ljude u svojoj državi i uda svoju kćer za kraljevića. Svadba se njihova slavila u radosti, igri i svakovrsnoj zabavi mnogo dana. I ja sam bio na toj svadbi, a kad sam jahao šumom, izišla mi u susret vučica s dvoje mladih. Proždrljive su se zvijeri bijesno obazirale. Kasnije mi rekoše, da to nije bio nitko drugi, već maćeha i njezine dvije pakosne kćeri.

Tri mača.

Živio jednom kovač i imao sina. Dječak bijaše živahan i junačan, a izvanredno jak. Samo je jeo toliko, da ga otac više nije mogao hraniti. Jednoga dana ode kovač na kraljevski dvor i zapita, treba li kraljev kuhar pomoćnika u kuhinji.

— Da, — odgovori kuhar, — trebam ga baš sada. Neka samo dođe; čim prije tim bolje!

Kovač se razveseli i pomisli u sebi:

— Ako mi sin dođe na kraljevski dvor, moći će se barem jedamput dosita najesti.

Pođe kući i ispripovjedi, što je i kako je učinio.

Mladić, čuvši očevo pričanje, reče:

— Oče, ja želim, da mi sakujete tri mača: jedan težak tri puda, jedan težak šest pudâ i jedan težak dvanaest pudâ. Onda mi nabavite tri lanena odijela, svako za svaki mač. Ako mi to učinite, priskrbit ću vam toliko blaga, da više ne ćete morati voditi brige, kako da se uzdržavate.

Siromašni se kovač ljuto zabrine, kako da se domogne tolikoga željeza i čelika, koliko je trebalo za ona tri mača, ali se nije usudio da se usprotivi sinovoj volji. Kad je iz-

vršio sve prema dječakovoj želji, treći mač nije vagao više od jedanaest pudâ, jer mu se jedan pud u vatri istrošio. Mladić se rasrdi i reče:

— Da mi nijeste otac, kako mi jeste, sami biste prokušali svoj posao. Sada ne znam, da li će mi ovaj mač išta hasniti.

Kovač se uplaši i zašuti videći, kako mu se sin ljuti, ali pomisli:

— Bit će ti težak, ma da si jak. Znam, kako sam se namučio, da ga položim na nakovanj.

Dječak uzme tri mača i tri lanena odijela, ponese ih i sakrije pod nadgrobni kamen. Onda pođe s ocem na kraljevski dvor i stupi u službu kod kuhara, kako je bilo ugovoreno.

Jednom je kralj, što je vladao zemljom, bio u ratu. Digla se strašna bura i svi mišljahu, da će propasti brod sa svim, što je na njemu živo.

Tri su morske nemani uzburkale more i ne htjedoše dopustiti kralju, da se iskrca na kopno prije nego li im obeća tri svoje kćeri. Došavši kući kralj razglasi po cijeloj zemlji, da će onaj, koji pođe u boj s nemani i oslobodi tri kraljevne, dobiti jednu za ženu i polovicu kraljevine.

Ali nijedan se vitez nije usudio, da se uhvati u koštac s morskim nemani. Ponudio se samo neki krojač hvalisajući se muževnošću i obeća, da će on izvršiti, što kralj želi.

Dođe vrijeme, da se morskim nemanima predadu kraljevne. U svoj kraljevini nastade plač i lelek, a najvećma se rastužio kralj i kraljica, njegova žena. Povedoše najstariju kraljevnu s velikom pratnjom do mora. Otpratilo ju mnogo ljudi, a kad stigoše do morskoga žala posadi se ona na bijeli pijesak, nasloni glavu na ruku plačući gustim suzama. Junačni krojač zaboravi na svoja hvalisava obećanja i uspne se na visoko drvo, što je baš tamo raslo.

Međutim pođe dječak k svome majstoru i zamoli ga za dopuštenje, da ode u grad, da se proveseli. Kuhar privoli, ali mu rekne, da ne izostane dugo. Dječak potrči kući po mač, koji je vagao tri puda, obuče laneno ruho preko svoga odijela, zovne psa i pođe k morskom žalu.

Došavši do mjesta, gdje je sjedjela kraljevna, priđe, uljudno pozdravi i reče:

— Zašto, lijepa djevojko, sjedite tako samotna i zabrinuta?

Kraljevna odgovori:

— Ah! moram da budem zabrinuta. Moj me je otac za morske nepogode obećao groznoj morskoj nemani. Bojim se, skoro će doći, i mene, bijednu djevojku, ponijeti sa sobom.

Dječak upita:

— Zar u cijeloj državi vašega oca nema junaka, da vam spase život?

— Ima, — odgovori kraljevna, — eno na drvetu sjedi krojač. On je obećao, da će učiniti sve, što bude vrstan.

Dječak se obazre i opazi krojača gdje sjedi u krošnji drveta, nasmije se i reče:

— Djevojko, ne polažite uzdanja u takva junaka! Ali kad biste htjeli poiskati me po glavi, ja bih vam spasao život

Ta se želja činila kraljevni suviše smionom, ali se u svojoj ljutoj nevolji nije usudila, da mu odbije molbu.

Tada reče dječak svome psu:

— Dragi kudrove, budno čuvaj stražu!

Onda položi svoju glavu na krilo djevojci, a ona ga iskala. Krojač sjeđaše na drvetu promatrajući ih. Kraljevna kradom izvuče iz svoga odijela crnu nit i uplete je dječaku u dugu kosu.

Uto se začuje velika buka i šum od morske strane, talasi se podigoše, iz dubine izroni grozovita morska neman s tri glave. Uz neman bijaše pas, velik kao tele od jedne godine.

Neman upita:

— Gdje je kraljevska kćerka, koja mi je obećana?

Dječak odgovori:

— Evo je. Ali se približi, da se porazgovorimo.

Neman reče:

— Hoćeš li, mališu, da se sa mnom šališ?

— Ne, odgovori dječak, — nego sam došao, da se s tobom za kraljevnu borim.

— Dobro, — reče neman, — ali ćemo pustiti, da nam se najprije pobiju psi.

— Pristajem, — reče mladić.

Dječak i morska neman nahuckaše svoje pse i oni se stadoše gristi. Borba se svršila tako, da je dječakov pas, mali kudrov, ugrizao velikoga psa za vrat, pa mu je iscurila krv, i morsko se pseto ispružilo mrtvo na pijesku. Tada reče dječak:

— Vidiš, kako je tvoj pas stradao, tako ćeš i ti.

Napadne na neman, izvuče svoj mač, koji je vagao tri puda, i mahne, da su sve tri glave s nemani u more pale. Tako je poginula strahovita neman. Djevojka vidjevši to klikne vesela srca:

— Sada sam spasena!

Zamoli, da je strani junak otprati kući na kraljevski dvor, da primi počasti i nagradu za svoj veliki čin. Ali dječak otkloni njezin poziv i reče, da je njegova pomoć malenkost i ne vrijedi o njoj gubiti riječi. Mladić uzme nekoliko bisera i nakita, što ih je na sebi nosila morska neman, oprosti se uljudno s kraljevnom i hitro ode svojim putem.

Dok se to događalo sjeđaše junačni krojač na drvetu čekajući u velikom strahu na svršetak borbe. Kad je prešla opasnost, spusti se brzo s drveta, povuče mač i prisili kraljevnu na prisegu, da ju je on spasao, a nitko drugi. Pođoše na kraljevski dvor, gdje nastade veliko veselje, kad se kraljevna zdrava povratila. Kralj priredi veliku gozbu, posadi uza se krojača, kojega su sada svi na dvoru slavili kao najvećega junaka.

Drugog je dana trebalo otpremiti srednju kraljevnu morskoj nemani, a u državi nastane isto onako jadikovanje i kukanje kao i prošloga dana. Ali hrabri krojač, koji je tobože oslobodio najstariju kraljevnu, mogao bi po sudu nekih ljudi, da i ovu kraljevnu spase. Svi se pouzdavahu u krojača, a a on nije štedio hvalisanjem o svojoj odvažnosti. Mlađu kraljevnu povedoše do mora, a narod ju je oplakivao. Kad su stigli do morskoga žala, sjedne ona na morsku obalu plačući gorko. Krojač se pobojao da ostane na mjestu, pa se uspne na drvo i sakrije među granje kao i prvi put.

Međutim pođe dječak k svome gospodaru i reče:

— Majstore, dajte mi dozvolu, da odem u grad, da se proveselim! Jučer sam se slabo proveo.

Kuhar odgovori:

Nahuckaše svoje pse i oni se stadoše bijesno gristi. Borba se svršila tako, da je dječakov pas, mali kudrov, ugrizao velikoga psa nemani u vrat, da mu je iscurila krv, pa se mrtav pružio uz more. Tada reče dječak:

— Vidiš, kako ti je stradao pas, tako ćeš i ti.

Poleti na neman, zamahne mačem, koji je šest pudâ vagao, i udari, da se svih šest glavâ skotrljalo u more. Tako je poginula druga neman. Vidjevši kraljevna, što se dogodilo, veoma se razveseli i klikne od srca:

— Sada sam spasena!

Zamoli, da je strani junak otprati kući na kraljevski dvor, da primi počasti i nagradu za svoj junački čin. Ali dječak otkloni njezin poziv i reče, da je njegova pomoć malenkost i da ne vrijedi o njoj gubiti riječi. Uzme nekoliko biserâ i nakitâ, što ih je morska neman na sebi nosila, oprosti se uljudno s kraljevnom i hitro ode svojim putem.

Dok se dijelio megdan, sjeđaše krojač polumrtav na drvetu od straha i bojazni, a kad je opasnost minula, siđe brzo s drveta, povuče mač i prisili kraljevnu na prisegu, da ju je on spasao, a nitko drugi. Kraljevna nije htjela da na to pristane, ali se nije usudila da mu se opre, jer se bojala za svoj život i privoli na njegov zahtjev. Krojač je povede do kraljevskoga dvora, gdje ih primiše veselo uz velike počasti. Kralj priredi još veću gozbu nego li prošloga dana. Krojač je sjedio najbliže uz kralja. Svi su ga poštivali i častili, a on se mnogo hvalio govoreći o svom junačkom djelu.

Trećega dana je valjalo povesti najmlađu kraljevnu morskoj nemani. Još veće jadikovanje nastade i to ne samo na kraljevskom dvoru, već i u cijeloj zemlji, jer su svi ljubili kraljevnu radi njezine neobične ljepote i blage ćudi. Mnogi se pouzdavahu u hrabroga krojača, da će on spasti kraljevnu, kako je i njezine sestre spasao. Ali kraljevna se nije mogla utješiti, već plakaše gorko. Odvedoše je do mora, gdje je sjela uz obalu. Krojač zaboravi na sva svoja rječita obećanja i popne se na visoki bor, kao obično.

Međutim pođe mladi kuhar k svome gospodaru i reče:

— Majstore, dopustite mi, da još jedamput odem u grad, da se razveselim! Ne ću vas više tako skoro moliti za dopust.

Kuhar je znao, kako je dječak neobično jak i darežljivost mu njegova bila poznata, pa mu ne htjede obiti molbe, već reče:

— Otiđi u miru! Samo se ne zadržavaj dugo, jer će danas, ako krojač pobijedi, biti još veća gozba nego li jučer i prekjučer.

Dječak izvadi nekoliko zlatnih nakita i pruži ih svome gospodaru, kome je to bilo vrlo drago. Onda potrči k svomu ocu, izvadi treći mač, koji je trebao da važe dvanaest pudâ, ali je samo jedanaest pudâ bio težak.

Kad ga uze u ruku, osjeti kako je lagan, pa se opet razljuti i reče kovaču:

— Da mi nijeste otac, kako mi jeste, sami biste sada okušali svoj posao. Sreća će odlučiti, hoću li se povratiti ili poginuti.

Pripaše mač, obuče laneno odielo na sebe, zovne psa i krene k morskom žalu.

Kad je došao do mjesta, gdje je kraljevna sjedjela i pla-

kala, razveseli se krojač na boru. Dječak se pričini kao da ništa ne vidi, priđe kraljevni, uljudno pozdravi i upita:

— Zašto, lijepa djevojko, sjedite tako tužna i prolijevate suze niz obraze?

Kraljevna odgovori:

— Kako da ne budem tužna, kad me je otac za morske oluje obećao morskoj nemani. Bojim se, skoro će doći, i mene, bijednu djevojku, ponijeti sa sobom.

Videći mladić njezinu nevolju, smili mu se, jer još nikada nije vidio tako dražesne djevojke. Zapita:

— Zar u cijeloj državi vašega oca nema junaka, da vam spase život?

— Ima, — odgovori kraljevna, — eno na drvetu sjedi hrabri krojač. On je obećao, da će me spasti, kako je spasao i moje dvije sestre.

Kod tih se riječi dječak obazre i ugleda krojača kako sjedi na vrh drveta. Nasmije se i reče:

— Plemenita djevice, ne pouzdavajte se u takva junaka. Ali kad biste me poiskali po glavi, ja bih za vas založio svoj život.

— Od srca rado, — odgovori kraljevna, jer joj se svidio hrabri mladić.

Tada reče dječak svome psu:

— Dragi kudrove, budno čuvaj stražu!

Onda položi svoju glavu na krilo djevojci i zaspi jedan časak, dok mu se ona kosom sigrala. Kad je kraljevna opazila u njegovoj kosi niti, što su mu ih uplele njezine sestre, uplete i ona kradom svilenu nit iz svoga skrletnog ogrtača u mladićeve vlasi.

Uto zalaje kudrov, a s morske se strane začuje veliki šum. Mladić tada reče:

— Vrijeme je, da se ustane. Dajte mi, lijepa djevojko, vašu pregaču, možda će biti od koristi.

Kraljevna učini, što joj on rekao, a dječak rasiječe mačem pregaču u dvanaest komada. U moru nastade veliki šum, visoki valovi pljusnu na kopno, a grozna morska neman izroni. Imala je dvanaest glava, jednu grozniju od druge. Pas ove nemani bijaše velik kao najveći bik.

Neman zapita:

— Gdje je kraljevna, koja mi je obećana?

Dječak odgovori:

— Evo je. Ali približi se, da se porazgovorimo!

Ali neman reče:

— Valjda hoćeš, mališu, da danas ubiješ mene, kako si ubio moju braću?

Mladić odvrati:

— Zato sam i došao.

Neman reče:

— Čekaj, nasjest ćeš. Ali ćemo pustiti, da nam se najprije psi pobiju.

— Pristajem, — reče dječak.

Nahuckaše svoje pse i oni se stadoše bijesno gristi. Ali borba se svršila brzo, jer je morski pas spopao zubima dječakova psa i progutao ga kao jedan zalogaj. Tako je poginuo kudrov. Mladić se ipak nije preplašio. Korakne i muževno zamahne mačem, da je svih dvanaest glava spalo s nemani u more. Ali neman je imala čudno svojstvo, da joj je

svaka odsječena glava u vodi opet oživjela, skočila i ponovno se srasla s tijelom. Videći to dječak zovne kraljevnu i reče:

— Plemenita djevice, sada valja paziti. Čim odsiječem glavu, položite odmah komad vaše pregače na ono mjesto, gdje sam je odsjekao, jer će inače opet oživjeti!

Mladić zamahne drugi put i jedna glava padne na zemlju. Kraljevna bijaše spremna i učini, kako joj on rekao. Mladić zamahne treći put i opet padne jedna glava. Kraljevna bijaše spremna i položi komad svoje pregače na presječeni vrat. Isto tako i iza četvrtoga udarca. Kad je dječak odrubio sedam glava, poče neman moliti za milost i reče:

— Ne sijeci me mačem, ostavit ću ti djevojku, samo daj, da odavde odem.

Ali dječak bijaše ljutit i reče:

— Ne misli, da ćeš živ odavde otići, kad sam te već svladao.

Zamahne svojim mačem iz sve snage i popadaše sve glave redom jednu za drugom. Kraljevna bijaše svaki put na mjestu položivši komad pregače na svaku ranu. Nijesu prije prestali, dok nije nemani mladić odrubio svih dvanaest glava. Tako je poginula neman. Međutim je krojač sjedio na drvetu ne usuđujući se ni da se makne od straha i užasa.

Kad se borba svršila, klikne kraljevna vesela srca:

— Sada sam spasena!

Zahvali svome vitezu s mnogo ljubeznih riječi i zamoli ga, da je otprati do očeva dvora, da primi počasti i nagradu. Ali mladić otkloni njezin poziv i reče, da ne vrijedi govoriti o usluzi, što ju je on njoj iskazao. Uzme nekoliko nakitâ s nemani, nježno se oprosti s kraljevnom i ode svojim putem.

Krojač siđe brzo s drveta, povuče svoj mač i zaprijeti

kraljevni smrću, ako mu ne zaprisegne, da ju je on, krojač, spasao od morske nemani, a nitko drugi. Taj se uvjet nije svidio kraljevni, jer joj je u pameti stajao mladi vitez, koji je za nju tako muževno izložio svoj život. Ali u ljutoj se nevolji nije smjela protiviti, već pristane, kako je želio krojač. Pođoše na kraljevski dvor: kraljevna ojađena i nezadovoljna, a uz nju krojač ponosna koraka i viteških kretnja, kao da je najveći junak.

Opazivši kralj izdaleka kako dolaze, razveseli se veoma, jer nije mislio, da će ikada vidjeti živu svoju kćerku. Krene im ususret s cijelim dvorom i uz veliku počast. Na kraljevskom dvoru nastade veliko veselje, što su tri kraljevne bile spašene, a o junačkom i hrabrom krojaču pronese se glas po cijeloj državi.

Dođe doba da se započne gozba, a na stolu nema ni jednoga jela. Kralj se razljuti i pošalje svoju najmlađu kćer, da zapita, zašto nije jelo gotovo. Kuhar se izgovori, da su mu sluge bile otišle, a sam da nije mogao jelo dogotoviti. Kraljevna se morade vratiti čuvši njegov izgovor. Prolazeći kraj mladoga kuhara začudi se, što se on otkrenuo na drugu stranu, a kad ga izbliže pogledala, prepozna hrabroga junaka, koji je za nju založio život. Potrči brže k sestrama, da im ispripovjedi, što je čula i vidjela, a dok su se kraljevne o tom razgovarale, uđe kralj, njihov otac, i začuje, što su govorile. Začudi se i najstrože naloži svojim kćerima, da bez okolišanja iskažu istinu. Najmlađa mu kći ispriča sve od početka do kraja, što je i kako je bilo, a starije kraljevne potvrdiše njezine riječi. Kralj se veoma rasrdi na lažljivoga krojača i odmah pošalje u kuhinju, da mladi kuhar smjesta preda nj dođe.

Kad je glasnik došao u kuhinju začudiše se svi kuhari i sluge kraljeve. A mladi kuhar ne htjede ići, već reče:

— Kako da idem pred kralja ja, neznatni čovjek, skromno odjeven?

Ali mu glasnik odgovori, da će najbolje biti, ako se pokori kraljevskoj volji. Mladić pođe smjelo u dvoranu, gdje je kralj sa svim gostima sjedio, a krojač je sjedio uz kralja. Cim krojač ugleda hrabroga junaka, koji je spasao kraljevne, sav problijedi.

Kralj se okrene kuharskom dječaku i glasno ga zapita:

— Jesi li ti onaj, koji si spasao moje tri kćeri?

Mladić slobodno odgovori:

— Svi znadu, da nijesam to ja učinio, već krojač.

— Ne! — kliknuše kraljevne jednim glasom, — ti si onaj, koji si nas spasao, evo tri niti, što smo ti ih uplele u kosu, kad si nam na krilu ležao.

Kraljevne priskočiše, zagriše mladića i svaka nađe svoju nit u njegovoj kosi. Sada svi uvidješe, da je istina, što su kraljevne ispričale.

A kralj reče:

— Ako si ti spasao kraljevne, bit ćeš nagrađen. Evo ti moja najmlađa kći i dajem ti polovicu moje zemlje i države.

U cijelom kraljevskom dvoru nastade veselje, a svatovi se provedoše uz ples i pjesmu. Hrabri se krojač kradom odšulja s gozbe, a priča ne kazuje ništa o drugim njegovim junačkim djelima.

Kako su momci naišli na šumske duhove.

Prebivalo jednom u kolibi dvoje siromašnih ljudi, muž i žena, gore u Vaagu u Gudbrandtalu. Bilo u njih mnogo djece, a dva su sina, mladi momčići, morali da prose po okolici. Dobro su poznavali sve puteve i staze, pa su znali i za pravi put u Hedal.

I opet htjedoše nekoga dana da krenu onamo, a kako su čuli, da su sokolari podigli sebi kolibu kod Mäla, pođoše onamo, da vide sokolove i da čuju, kako ih se hvata; udariše putem preko Langmoora. Bilo je kasno godišnje doba, sve su pastirice sišle s gorâ, pa ne nađoše nigdje ni krova ni jela. Moradoše dakle putovati ravno u Hedal, kamo je vodila jedva vidljiva staza, kojom je prolazilo blago. Kad se smračilo, izgubiše trag, ne naiđoše na sokolarsku kuću i neopazice se nađoše u gustoj, divljoj šumi.

Videći momci, da naprijed ne mogu, nasjekoše sjekirom, što su je imali uza se, jelova granja; od korova i mahovine prostru ležaj. Usnuvši začuju, kako netko dahće i glasno njuška. Momci napeše uši prisluškujući, da li su glasovi zvjerski ili od šumskih duhova. Njuškanje se začuje još glasnije, a jedan glas reče:

— Mirišem kršćansku krv!

Zatim začuju teško koracanje, da se zemlja tresla. Sada vidješe momci, da su to šumski dusi.

— Bože nam pomozi, što ćemo sada? — reče mlađi svome bratu.

— Stoj samo tamo pod borom i spremi se, da pobjegneš, čim se šumski dusi približe, a ja ću uzeti sjekiru, — reče drugi.

U taj čas opaziše, kako im se šumski dusi približuju, a bili su tako veliki, da su im glave sizale do vršaka drveća i bilo ih je trojica, ali su sva tri imali samo jedno oko i služili su se njime naizmjence. Svakome je u čelu bila rupa, u koju bi postavljali oko i namještavali ga rukom; koji je išao prvi, imao ga u glavi, a druga su dvojica išla za njim držeći se čvrsto prvoga.

— Bježi, bježi! — klikne starije momče. — Ali ne otrči daleko, dok ne vidiš, kako je na stvari; dusima je oko tako visoko, da me ne će vidjeti, kad navalim na njih odostrag.

Brat otrči, a šumski dusi za njim; ali stariji brat navali otraga i udari sjekirom stražnjega šumskog duha u nogu po članku. Duh strašno vrisne, a prednji se duh tako uplaši, da se stresao i ispustio oko. Mlađi se brat brzo nađe i digne ga. Veće je bilo od dvije poklopljene zdjele, a tako sjajno, da je momak, gledajući kroz oko, vidio sve jasno i izrazito kao po bijelome danu, ma da je bilo tamno kao u rogu.

Kad šumski dusi opaziše, da im je mladić uzeo oko, a jedan da je ranjen, zaprijete se, da će im učiniti sve, što je najgore, ako im odmah ne povrate oko.

— Ne bojim se ni šumskih duhova ni prijetnja, — reče

mladić. — Sada imam tri oka, a vi nijednoga, pa morate još vas dvojica trećega da nosite.

— Ako nam smjesta ne daš oka, pretvorit ćemo te u kamen! — vikahu dusi. A mladić pomisli, da se to baš ne će tako brzo dogoditi, pa reče, da se ne boji ni hvalisanja ni čarolija, a ako ga ne puste u miru, da će svu trojicu raniti, te će gmizati po zemlji kao crvi.

Šumski dusi, čuvši to, uplaše se i počeše da mole blagim riječima. Molili su lijepo, da im povrate njihovo oko, pa da će dobiti zlata i srebra i svega, što mu drago. To se momku svidjelo, ali je želio, da najprije dobije zlato i srebro, pa reče, neka jedan duh pođe kući po zlato i srebro i neka ga donese toliko, da on i hjegov brat napune svoje vreće, a ako im još dadu dva lûka od čelika, onda će povratiti dusima oko, ali dok mu se želja ne izvrši, ne će ga dati.

Dusi se ražeste i rekoše, da nijedan od njih ne može do njihova stana bez oka. Jedan šumski duh poče vikati kroz šumu, da dozove ženu, jer su sva trojica imala jednu ženu. Za čas se oglasi s dalekoga, dalekoga brijega odgovor. Dusi rekoše ženi, da donese dva lûka od čelika i dva vedra puna zlata i srebra. I nije dugo potrajalo, pa evo žene. Kad je čula, što se zbilo, zaprijeti se vračarijom, ali šumski se dusi pobojaše i rekoše, da se čuva ove male ose, jer bi je to moglo stajati oka. Tada baci ona momcima dva vedra zlata i srebra, a i dva lûka pred noge i vrati se s dusima na svoj brijeg. Od onoga se doba nije više čulo, da su šumski dusi u hedalskoj šumi njuškali kršćansku krv.